

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА»

Факультет фізичного виховання і спорту

Кафедра фізичної терапії, ерготерапії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Медична та психологічна реабілітація

Освітня програма «Фізична терапія, ерготерапія»

Перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Затверджено на засіданні кафедри
фізичної терапії, ерготерапії
Протокол №1 від “28” серпня 2020 р.

Івано-Франківськ - 2020

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Медична та психологічна реабілітація
Викладач (-і)	Заставна О.М.
Контактний телефон викладача	092255898
Е-mail викладача	zastavnaom@gmail.com olha.zastavna@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Лекційні, практичні заняття
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Вівторок, 15.30
2. Анотація до курсу	
Дисципліна призначена для студентів четвертого курсу спеціальності 227 Фізична терапія, ерготерапія та покликана сформувати у них цілісну систему знань щодо найбільш ефективних фізичних методів лікувального впливу на організм хворого і використання їх з реабілітаційною та профілактичною метою, методів психологічної реабілітації різних груп населення.	
3. Мета та цілі курсу	
<u>Студенти мають оволодіти такими знаннями:</u> — загальні принципи організації медичної та психологічної реабілітації; — завдання лікувально-профілактичних закладів, що здійснюють медико-психологічну реабілітацію хворих; — зміст, завдання індивідуальної програми реабілітації; — фізіотерапевтичну апаратуру; — методики проведення фізіотерапевтичних процедур; — обладнання реабілітаційного відділення (кабінету); — заходи щодо охорони праці в галузі, правила техніки безпеки під час роботи в реабілітаційному кабінеті (відділенні); — причини електротравм у фізкабінеті; — ознаки ураження електричним струмом; — вимоги до гідрофільних прокладок, електродів; — основні та спеціальні методики електричних процедур; — спеціальні та загальні методики світлолікувальних процедур; — послідовність вмикання та вимикання фізіотерапевтичних апаратів; — методики розміщення електродів; — обов'язки фізичного терапевта під час проведення водолікувальних процедур; — класифікацію водолікувальних процедур; — методики відпускання: лікувальних ванн, душу (Шарко, циркулярного, висхідного), укутування, обливання й обтирання; — основи психологічної реабілітації; — принципи психологічної реабілітації, основні завдання, етапи, реакції особистості	

на соматичне захворювання, фактори, що впливають на формування внутрішньої картини хвороби;   — основні принципи і методи психокорекції; — особливості та методи лікування та реабілітації хворих на алкоголізм; — особливості та методи лікування та реабілітації наркозалежних
4. Компетентності
ПК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.   ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.   ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).   ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.   ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.   ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.   ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.   СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.   СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.   СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії.   СК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати (додаток 3).   СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.   СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.   СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.   СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати.   СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.
5. Результати навчання
ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.   ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі, трактувати отриману інформацію.   ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я

дітей та підлітків (МКФ ДП).					
ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.					
ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.					
ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.					
ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами.					
6. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
Лекційні заняття			24		
практичні заняття			36		
самостійна робота			120		
Ознаки курсу					
Семестр		Спеціальність		Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
7		227 Фізична терапія, ерготерапія		4	
Тематика курсу					
Тема, план	<i>Форма заняття</i>	Літер атура	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Змістовий модуль 1. Медична реабілітація	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота	1,4,7, 11	18 24 60		Жовтень- січень
Тема 1. Вступ. Визначення поняття „Реабілітація”. Завдання, мета і принципи реабілітації. Організація роботи у фізіотерапевтични х відділеннях і кабінетах.		1,2,19 ,20	Визначення поняття "реабілітація", Мета та завдання реабілітації. Види реабілітації. Етапи та напрями дослідження реабілітації. Історичні аспекти розвитку реабілітації. Контингенти, які підлягають реабілітації. Нова феноменологія здоров'я. Загальна класифікація лікувальних фізичних чинників. Механізм дії фізичних чинників етапи. Організація	5 балів	жовтень

	Лекції Практичні заняття Самостійна робота		роботи відділень реабілітації. Загальні правила проведення процедур. Обов'язки фізичного терапевта профільних відділень реабілітаційних закладів. Ознайомлення з обладнанням, оснащенням відділень реабілітації, документацією.		
Тема 2. Гальванізація. Методи, показання, протипоказання. Лікарський електрофорез. Методи, показання та протипоказання.	Лекції Практичні заняття Самостійна робота	3,5,16,20	Гальванізація та електрофорез. Ознайомлення з апаратом «Поток-1» гідрофільними прокладками, електродами, фіксуєчим матеріалом. Дотримання черговості вмикання та вимикання апарату. Методика проведення гальванізації. Дозування величини струму. Медикаментозний електрофорез. Особливості проведення гальванізації та електрофорезу у дітей. Методики гальванізації та електрофорезу. Засвоєння окремих методик гальванізації та електрофорезу. Реалізація етапів мед	5 балів	жовтень

			процесу при відпусканні процедур. Профілактика ускладнень, долікарська допомога в разі електротравми, опіків. 1 4 11		
Тема 3. Імпульсні струми низької частоти і низької напруги. Електродіагностика. Показання та протипоказання. Електростимуляція м'язів. Показання та протипоказання. Діадиноматерапія.		4,7,15,20	Імпульсні струми низької частоти. Електросон. Діадиноматерапія. Реалізація етапів мед процесу під час відпускання процедур. Електросон. Будова апаратів для електросну, вимоги до гідрофільних прокладок. Вимоги до кабінету електросну. Методика проведення. Діадинамічні струми. Будова апаратів, електроди, прокладки, їх фіксація. Методика проведення діадиноматерапії та діадиномоелектрофорезу. Дозування струму.	5 балів	жовтень

	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота				
Тема 4. Змінний струм (ампліпульс, дарсонвалізація, флюктуоризація). Електричний струм високої частоти і високої напруги. УВЧ, НВЧ. Франклінізація.	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота	3,8,12 ,19	Імпульсні струми низької частоти. Синусоїдальні модульовані струми. Апарати «Ампліпульс- 4», «Ампліпульс-5». Порядок вмикання і вимикання апаратів. Методики проведення ампліпульстерапії та ампліпульсфорезу. Дотримання правил техніки безпеки. Апарати. Дія ампліпульстерапії на організм. Показання та протипоказання. Методика проведення електростимуляції при нічному енурезі. Види роботи, режим, частота та глибина модуляцій. Електричний струм високої напруги і частоти. Дарсонвалізація. Ультратонтерапія. Франклінізація. Дарсонвалізація. Апарати «Іскра-1», «Іскра-2», електроди. Методики проведення контактної, порожнинної, дистанційної дарсонвалізації.	5 балів	жовтень

			Особливості проведення ультратонтерапії. Апарати. Франклінізація. Апарати. Електроди. Методики проведення загальної та місцевої дарсонвалізації. Дотримання правил техніки безпеки. Реалізація етапів мед сестринського процесу під час проведення процедур. УВЧ-терапія. Мікрохвильова терапія. Визначення та фізіологічна дія електричного поля ультрависокої частоти (УВЧ-терапія): апарати різної потужності, конденсаторні пластини, їхня форма, розміри, особливості використання. Методики розташування електродів. Повітряний проміжок, його величина. Дозування. Техніка проведення УВЧ-терапії. Показання та протипоказання. Імпульсне поле УВЧ. Апарати. Показання, протипоказання. Лікування електромагнітним полем надвисокої частоти (мікрохвильова терапія). Використання сантиметрових та дециметрових	

			електромагнітних хвиль. Апарати. Фізіологічна та лікувальна дія дециметрової та сантиметрової терапії. Показання та протипоказання.		
Тема 5. Магнітотерапія. Лікування ультразвуком. Методики проведення магнітотерапії. Аерозольотерапія. Інгаляційна терапія.		2,9,14 ,17	Індуктотермія. Магнітотерапія. Визначення індуктотермії, апарати, електроди. Техніка та методика проведення індуктотерапії при різних захворюваннях. Дозування. Показання та протипоказання. Магнітотерапія. Визначення. Сучасні апарати. Проведення процедур магнітотерапії при різних захворюваннях. Реалізація етапів мед сестринського процесу під час відпускання процедур (складання плану мед сестринських втручань, його реалізація, з'ясування проблем пацієнта та оцінювання його стану). 1 4 7	5 балів	жовтень

	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота				
Тема 6. Ультразвукова терапія. Світлолікування.	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота	5,10,1 3,19	Лікування ультразвуком. Ультрафонофорез. Ознайомлення із сучасним ультразвуковим обладнанням. Апарати. Проведення ультрафонофорезу при хронічному тонзиліті. Визначення ультрафонофорезу. Вимоги до лікарських речовин, які вводяться шляхом ультрафонофорезу. Апарати. Вібратор. Техніка та методика проведення ультрафонофорезу. Показання та протипоказання.	5 балів	жовтень
Тема 7 Теплолікування. Водолікування. Грязелікування. Санаторно- курортне лікування в Україні та СНД. Фізіпрофілактика.	Практичн і заняття Самостій на робота	1,4,17 ,21	Водолікування. Ознайомлення з оснащенням водолікувальних відділень, технікою безпеки. Методики приготування та проведення різних типів ванн. Душі. Види душів. Методика проведення різних видів душів. Гігієнічне оброблення ванн. Обов'язки фізичних терапевтів при проведенні водолікувальних процедур.	5 балів	жовтень

			Пелоїдотерапія. Види лікувальних грязей. Грязелікування: зберігання, регенерація, нагрівання. Техніка проведення грязелікувальних процедур, особливості приготування грязьових (піхвових, ректальних) тампонів та застосування їх. Методика проведення лікувальних процедур озокеритом, парафіном. Ускладнення. Дотримання правил техніки безпеки, охорони праці та протиепідемічного режиму під час проведення процедур.		
Контрольна робота				5 балів	листопад
Змістовий модуль 2. Психологічна реабілітація	Лекції Практичні заняття Самостійна робота			5 балів	листопад
Тема 1. Психологічна реабілітація: принципи, завдання, етапи.	Лекції Практичні заняття Самостійна робота		Поняття "Психологічна реабілітація", її принципи, завдання. Основні етапи. Психосоматична модель виникнення захворювання. Реакція особистості на соматичне захворювання.	5 балів	листопад
Тема 2.		5,9,14	Фактори, що впливають	5 балів	листопад

Фактори, що впливають на формування психологічного стану	Лекції Практичні заняття Самостійна робота	,16	на формування внутрішньої картини хвороби. Вік хворого, темперамент і характер, спрямованість особи, її мотивація, шкала психологічних цінностей 1 4 7		
Тема 3. Основні принципи і методи психокорекції.	Лекції Практичні заняття Самостійна робота	6,8,12,19	Психологічна корекція, її загальні моделі. Індивідуальні та групова психокорекція. Основні методи психокорекції: дебрифінг стресу критичних інцидентів, раціональна психотерапія, логотерапія, психотерапія сугестії, трансактний аналіз, психодрама, працетерапія. Психологічна допомога при кризах. 1 4 7	5 балів	листопад
Тема 4. Алкоголізм. Принципи лікування алкоголізму.		4,9,15	Поняття "алкоголізм". Стадії алкогольного сп'яніння. Схема розвитку алкоголізму. Пивний алкоголізму. Методи лікування алкоголізму.	5 балів	листопад

	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота		1 4 9		
Тема 5. Наркоманія. Основні види наркотичних речовин. Принципи реабілітації наркоманів.	Лекції Практичн і заняття Самостій на робота	5,17,2 0	Поняття "наркоманії", історія лікування наркоманії, стадії наркоманії. Загальні ознаки вживання наркотиків. Особливості вживання окремих груп наркотиків. 1 4 7	5 балів	грудень
Контрольна робота		4,6,8, 14	Запитання тем 1-6 2 4	5 балів	грудень

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Система оцінювання знань студентів з кожної навчальної дисципліни включає поточний, модульний та семестровий контролі знань. Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, індивідуальних занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Оцінки у національній шкалі («відмінно» — 5, «добре» — 4, «задовільно» — 3, «незадовільно» — 2), отримані студентами, виставляються в академічних журналах. Модульний контроль проводиться (виставляється) на

	підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни — змістового модуля. Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок проведення розрахункових робіт, вміння вирішувати конкретні ситуативні задачі, здатності осмислювати зміст даної частини дисципліни, уміння публічно чи письмово подати певний матеріал. Форми модульного контролю та система оцінювання рівня знань та вмінь студентів визначаються кафедрою та відображаються у робочій навчальній програмі дисципліни. Кількість балів за кожний модуль (оцінка контролю у балах) визначаються кафедрою. Семестровий (підсумковий) контроль проводиться у формі екзамену. Екзамен — форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо. Форма проведення екзамену може бути письмова, письмово-усна, у формі тестових екзаменаційних завдань. Зміст екзаменаційних завдань та критерії оцінювання встановлюються кафедрою.
Вимоги до письмової роботи	При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, проведення розрахунків, лабораторних робіт, написання рефератів, опрацювання завдань робочих зошитів, підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів, тощо. Якщо студент не складав змістовий модуль з поважних причин, які підтверджені документально, то він має право на його складання з дозволу зав. кафедри (за заявою).

Практичні заняття	Відповідь студента на практичному занятті оцінюється за 4-бальною системою: <i>5 балів</i> – Студент вільно володіє навчальним матеріалом; висловлює свої думки; творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань; комунікативні уміння та навички сформовані на високому рівні; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв’язання поставлених перед ним завдань. <i>4 бали</i> – Студент вільно володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці; узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає незначні граматичні помилки у порівняннях, формулюванні висновків, застосуванні теоретичних знань на практиці; за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдань. <i>3 бали</i> – Студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно; на рівні запам’ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв’язків; знайомий з основними поняттями навчального матеріалу; комунікативні уміння та навички сформовані частково; під час відповіді допускаються суттєві граматичні помилки; має елементарні нестійкі навички виконання завдань; планує та виконує частину завдань за допомогою викладача. <i>2 бали</i> – У студента не сформовані комунікативні уміння та навички; студент допускає велику кількість граматичних помилок, що ускладнює розуміння; студент не володіє навчальним матеріалом; виконує лише елементарні завдання, потребує постійної допомоги викладача.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуск до іспиту становить мінімум 25 балів, максимум 50 балів; бал за складання іспиту (підсумковий контроль) становить максимум 50 балів.
8. Політика курсу	
– Студент повинен вчасно приходити на заняття. Викладач може не допустити студента до заняття, якщо він/вона спізнився без поважної причини. – У випадку пропуску 5 чи більше практичних занять без поважної причини, студент може бути не допущений до підсумкового контролю (екзамену), або його/її підсумкова оцінка буде знижена; – Студент повинен добросовісно готуватися до усіх видів поточного, модульного та підсумкового контролю;	

- Студент має брати активну участь на практичних заняттях;
- Студент повинен бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими студентами, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях;
- Студент на свій вибір має зробити переклад 5 різножанрових текстів, що виносяться на індивідуальну роботу;
- Студент може відпрацювати будь-яке пропущене заняття чи вид контролю;
- Заборонено користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час опитування та виконання письмових завдань.
- У випадку порушення норм академічної доброчесності під час виконання завдань поточного, модульного чи підсумкового контролю, студент отримає «0» балів.
- Якщо студент має претензії до викладача через оцінювання, якість надання послуг тощо, спершу треба повідомити про це самого викладача; якщо проблему не вдалося вирішити, студент має право звернутися до завідувача кафедри чи керівництва факультету;

Студент повинен неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку навчального закладу; інших видів політики, передбаченої нормативними документами, що регулюють навчальний процес у ЗВО.

9. Рекомендована література

1. Соломойленко В.В., Яковенко Н.П., Петрешев І.О. та інші. Медична і соціальна реабілітація. R: ВСВ Медицина 2013.- 464с.
2. Порада А.М., Солодовник О.В., Прокопчук Н.Є. Основи фізичної реабілітації. - К.: Медицина, 2006-246с.
3. Панасюк Є.М., Федорів Я.М., Медилевський В.М. Загальна фізіотерапія і курортологія - Львів: Світ, 1990. – 135с.
4. Панасюк Є.М., Федорів Я.М., Модулевський В.М., Фільчикова В.І. Фізіотерапія –К.: Здоров'я, 1995-246с.
5. Андріюк Л.В. Фізіотерапія.- Львів, 2011.
6. Клінічна фізіотерапія (За ред. В.В. Орежешковського. – К.: Здоров'я, 1984.
7. Клиническая физиотерапия (Под. ред. И.Н. Сисина. – К. : Здоров'я, 1996.
8. Клячкин Л. М., Виноградов М.Н. Физиотерапия. – К.: Медицина, 1988
9. Готовцев П. И., Субботин Л.Д., Селиванов В.П. Лечебная физкультура и массаж – М.: Медицина, 1987
10. Епифанов В.А., Ананасенко Г.А. Лечебная физкультура и врачебный контроль.- М.: Медицина, 1990
11. Техника и методика физиотерапевтических процедур: Справочник (Под. редакцией В.М. Боголюбова .- М.: Медицина, 1987
12. Штеренгерц А.Е. и др. Массаж для взрослых и детей. – К.: Здоров'я , 1997
13. Иванов С.М. Врачебный контроль и лечебная физкультура.- М.: Медицина, 1970
14. Клиническая физиотерапия (Под. ред. В.В. Оржешковського – К. Здоров'я, 1984-448с.
15. Яковенко Н.П., Соломойленко В.Б. Фізіотерапія – К.: ВСВ Медицина 2011-256с.
16. Степашко М. В., Сухостат Л.В. Масаж і лікувальна фізкультура в медицині –К.: Медицина, 2006

17. Физиотерапевтический справочник (Под. ред. И.Н. Сосина –К.: Здоров'я – 1973
18. Левченко В.А., Вакалюк І.П., Мудрак М.В., Бондар Ю.М. Актуальні питання фізичної реабілітації – Івано-Франківськ:
19. ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007 – 604с.
20. Учебної пособие по физиотерапии (Под. ред.. А.П. Сперанского – М.: Медицина, 1975. 1.

Викладач: О.М. Заставна